

Написано от Христо Христов
Събота, 19 Юни 2021 09:51

От 17 юни 2021 г. в Германия вече има комисар на жертвите на диктатурата на Германската единна социалистическа партия (ГЕСП – компартия в ГДР в периода 1946-1989 г., б.а.).

Тогава [досиетата на източногерманския репресивен апарат \(ЩАЗИ\) бяха прехвърлени](#) от Федералната служба за архивите на Министерството на Държавна сигурност на бившата Германска демократична република (ГДР) във Федералния архив на Германия.

С този акт приключи мандатът на Роланд Ян –ръководител (2011-2021) на Федералната служба за досиетата на ЩАЗИ.

В същия ден в Германия обаче започна функционирането си напълно нова институция – комисаря за жертвите на тоталитарния комунистически режим в бившата ГДР.

На този пост в началото на месец юни 2021 г. Бундестагът избра с голямо мнозинство (516 гласа „за“, 81 – „против“ и 54 въздържали се) Евелин Цупке (1962), активистка на източногерманската опозиция преди падането на Берлинската стена.

Написано от Христо Христов
Събота, 19 Юни 2021 09:51

Кой е първият комисар за жертвите на диктатурата в ГДР?

Евелин Цупке е родена през 1962 г. в Бинц, най-големия крайбрежен курорт на източногерманския остров Рюген. Майка ѝ е учителка. През 1980 г. Цупке завършва средно образование, но отказва да следва в университет, тъй като задължително трябва да стане член на ГЕСП. Нещо повече тя напуска и младежката организация (аналог на комсомола в НРБ, б.а.) на източногерманската компартия и висшето образование за нея става недостъпно.

Макар и само на 18 години режимът веднага я идентифицира като политически противник.

Цупке работи като сервитьорка, а през 1984 г. отказва да участва във фалшиви избори за местно самоуправление „Zettelfalten“, което довежда до допълнителни проблеми в работата ѝ.

След това работи в организацията „Грижата за умствено затруднените“, която в Източна Германия е под егидата на евангелистката църква.

През 1987 г. се премества в Източен Берлин, където става член на мирния кръг във Вайсензее – една от опозиционните групи, възникнали в ГДР по време на преустройството след идването на Горбачов на власт в Москва.

Цупке изиграва важна роля при оповестяване на държавна изборна измама на изборите за местна власт, проведени на 7 май 1989 г. в ГДР, което става ключова стъпка в изграждането на мирната революция в Източна Германия.

Неправдоподобността на отчетените резултати от избори в Източна Германия не е нищо ново, но през пролетта на 1989 г. настроението на откритост и нарастващото недоволство на гражданите от тоталитарната системата значително се засилва.

Написано от Христо Христов
Събота, 19 Юни 2021 09:51

Наблюдението на местните избори в берлинския квартал Вайсензее от страна на опозицията, обхваща почти всички избирателни секции благодарение на добрата организация създадена именно от Евелин Цупке.

В апартамента на Цупке тя организира щаб за паралелно преброяване на вота и по този начин действителните резултати са съобщени от опозиционните групи на западните медии, в резултат на което подробностите за изборите достигат до Западна Германия.

Цупке участва в редица протестни акции през лятото на 1989 г. в Източен Берлин, а при тази на 7 юли на Александърплац е арестувана от ЩАЗИ. На 7 септември 1989 г. тя е арестувана повторно, като към нея е проявена особена голяма жестокост.

След освобождаването ѝ Цупке е един от опозиционерите, които осигуряват телефонна връзка между различните граждански групи в ГДР, като използва за прикритие църквата. Участва в демонстрации и бдения през октомври 1989 г.

След падането на Берлинската стена

След падането на Берлинската стена и Евелин Цупке участва във форумите „Кръгла маса“ от 1989/90 г. в Берлин-Вайсензее и работи в Комитета за разпускане на ЩАЗИ.

През март 1990 г. тя е член на избирателната комисия за първите и, както се оказа, последни демократични избори в ГДР.

Работи и в Инициативата за мир и човешки права и в Архива на Матиас Домашк в новосъздаденото общество Робърт Хавеман.

Впоследствие се към работата си на социален работник, след като се премесва в Хамбург. През 2001 г. Евелин Цупке е отличена с Берлинския орден за заслуги.

През март 2009 г. групата на Зелената партия в регионалния парламент на Берлин номинира Цупке за един от няколкото „заместници“ на Федералната конвенция, която периодично се свиква, когато се наложи да бъде избран нов президент на Германия.

Каква ще бъде ролята на комисаря на жертвите

на комунистическата диктатура в ГДР?

Комисарят на жертвите на комунистическата диктатура в бившата ГДР е напълно нова институция и с нея управляващите обръщат внимание на хората, които са преживели репресии или са пострадали по друг начин от тоталитарната диктатура на ГЕСП.

На практика Евелин Цупке ще играе важната роля на омбудсман на германския парламент, който ще осъществява пряка връзка с жертвите на режима в бившата ГДР.

Председателят на културния комитет на Бундестага Катрин Буде заяви пред Германската агенция за печата, че омбудсманът трябва да бъде лицето за контакт на жертвите, сдруженията и представителите на държавата за справяне с наследството на ГЕСП, да действа независимо от административните структури и също така да може да внася собствени законодателни предложения.

След резолюцията на Бундестага за омбудсман, приета през ноември 2020 г., Съюзът на асоциациите на жертвите на комунистическата тирания заяви, че това ще изпълни дългогодишното искане асоциацията.

Самата Евелин Цупке заяви пред германските медии, че има много какво да се направи за жертвите и как могат те да бъдат подпомогнати. Тя акцентира на факта, че в западната част на Германия мнозина не знаят за тези жертви.

Германия вече има комисар за жертвите на комунистическата диктатура в бившата ГДР

Написано от Христо Христов
Събота, 19 Юни 2021 09:51

Германия е пример за страните от бившия съветски лагер не само с отварянето на досиетата на ЩАЗИ, както и с държавната политика на недопускане на ръководни постове на кадрите на репресивния апарат на ГЕСП след Обединението.

Сега с въвеждането на омбудсман за жертвите на комунистическия режим в бившата ГДР Германия отново показва какъв трябва да е пътят за справяне с тоталитарното минало.